

ผลของโปรแกรมทฤษฎีแรงจูงใจในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัวน้อย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ชูศรี สมคำศรี

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัวน้อย จังหวัดชัยภูมิ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมทฤษฎีแรงจูงใจในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคต่อพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัวน้อย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยสุ่มแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น กลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป การรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ผลการศึกษพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) การนำโปรแกรมการประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจในการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคต่อพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ระยะเวลา 10 สัปดาห์ สามารถทำให้ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีแนวโน้มดีขึ้น ถือเป็นการดีของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรได้

คำสำคัญ: ทฤษฎีแรงจูงใจ; การส่งเสริมสุขภาพ; พฤติกรรมการป้องกันอันตราย; สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

วันรับ: 15 ต.ค. 2568

วันแก้ไข: 22 พ.ย. 2568

วันตอบรับ: 26 พ.ย. 2568

บทนำ

ประเทศไทยมีผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรจำนวนกว่า 8,094,954 คน (ครัวเรือน⁽¹⁾) และข้อมูลผู้ป่วยโรคพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2560 พบว่า ผู้ป่วยโรคพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืช จำนวน 10,130 คน คิดเป็นอัตราป่วยเท่ากับ 16.81 ต่อแสนคน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ในการเพาะปลูกอ้อย ได้แก่ จังหวัดเลย หนองบัวลำภู อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ สกลนคร นครพนม ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มุกดาหาร อำนาจเจริญ ยโสธร นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยมีพื้นที่ปลูกอ้อย 5,345,711 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560, 2561 จำนวน 300,759 ไร่ หรือร้อยละ 5.96⁽²⁾ เนื่องจากมีการปลูกอ้อยเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มีการใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นด้วย⁽³⁾

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตสุขภาพที่ 9 ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ อัตราการป่วยจากพิษสารกำจัดศัตรูพืชพบว่า ภาพรวมของเขตสุขภาพที่ 9 มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นและลดลงแบบปีเว้นปี ในปี พ.ศ. 2562 มีอัตราป่วยร้อยละ 26.88 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 ที่มีอัตราป่วยร้อยละ 21.24 จังหวัดที่มีอัตราป่วยสูงสุดคือ นครราชสีมา รองลงมาคือ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และชัยภูมิ ตามลำดับ⁽⁴⁾ พื้นที่จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 561,795.58 ไร่ เกษตรกร 27,735 ครัวเรือน ปลูกอ้อย จำนวน 72 แปลง เกษตรกร 3,750 คน พื้นที่ 51,636.75 ไร่ อำเภอเกษตรสมบูรณ์เป็นอำเภอที่มีการปลูกอ้อยในพื้นที่เป็นจำนวนมาก พื้นที่ 47,783 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.7⁽⁵⁾ และพื้นที่รับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัวน้อยมีจำนวน 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 8 บ้านนาสีดา หมู่ที่ 9 บ้านหนองบัวน้อย หมู่ที่ 10 บ้านห้วยโป่ง หมู่ที่ 11 บ้านหลักแดน หมู่ที่ 12 บ้านน้อยพัฒนา หมู่ที่ 13 บ้านโนนสวรรค์ หมู่ที่ 14 บ้านหนองบัวพัฒนา หมู่ที่ 15 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 19 บ้านหนองบัวใหญ่ และหมู่ที่ 20 บ้านทุ่งสีดา ทำการเกษตรปลูกอ้อยทั้ง 10 หมู่บ้าน เป็นพื้นที่ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางการเกษตรส่วนมากปลูกอ้อยอย่างแพร่หลายเนื่องจากพื้นที่มีโรงงานน้ำตาล ทำให้ประชาชนหันมา

ปลูกอ้อยเป็นจำนวนมากและในการทำเกษตรได้มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีพื้นที่ในการปลูกอ้อยจำนวน 700 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 60 มีเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จำนวน 307 คน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชผสมฉีดพ่นมากกว่า 1 ชนิด ร้อยละ 73.9 และข้อมูลบริการทางด้านอาชีวอนามัยในคลินิกเกษตรกรได้มีการเจาะเลือดเกษตรกรที่ปลูกอ้อยเพื่อตรวจหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างในร่างกายจำนวน 110 คน พบว่า เกษตรกรปลูกอ้อยมีผลเลือดในระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัย จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5⁽⁶⁾

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึงผลของโปรแกรมทฤษฎีแรงจูงใจในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคต่อพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัวน้อย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคและมีพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรอันจะนำมาซึ่งแนวทางสำหรับปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรรวมทั้งการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์รอง โดยมีการทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมทฤษฎีแรงจูงใจในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคต่อพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัวน้อย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ดำเนินการทดลองโดยใช้โปรแกรมการประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรคต่อพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ซึ่งประกอบด้วยการจัดกิจกรรม คือ การสร้างการรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชการสร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช การสร้างความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมี-

กำจัดศัตรูพืชและการสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จำนวน 30 คน สัปดาห์ที่ 1-2 สร้างการรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และสร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช สัปดาห์ที่ 3-5 สร้างความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและการสร้างการรับรู้ในความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และสัปดาห์ที่ 6-10 เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามหลังการทดลอง ประเมินและสรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยที่มีผลผลิตในระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัยในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัวน้อย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 60 คน ใช้การสุ่มแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ 30 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างคุณสมบัติดังนี้

1. เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย
2. มีอายุ 20 ปีขึ้นไป
3. มีผลผลิตในระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัย
4. สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุดคือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และสร้างแบบสอบถามด้วยการปรับปรุงจากผลการศึกษาของจิตติมา ทับชม⁽⁷⁾ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการปลูกอ้อย ชนิดสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ในไร่อ้อย ระยะเวลาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล อาการภายหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การเข้าถึงแหล่งจำหน่ายสารเคมีกำจัดศัตรูพืช การได้รับข้อมูลข่าวสารและการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำจำนวน 18 ข้อ

ส่วนที่ 2 การรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย โดยให้ผู้ตอบเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองเพียง 1 คำตอบ ข้อคำถามประกอบด้วย ข้อคำถามเชิงบวก 9 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 2 ข้อ รวมทั้งสิ้น 11 ข้อ

ส่วนที่ 3 การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย โดยให้ผู้ตอบเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองเพียง 1 คำตอบ ข้อคำถามประกอบด้วย ข้อคำถามเชิงบวก 7 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น 11 ข้อ

ส่วนที่ 4 ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย โดยให้ผู้ตอบเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองเพียง 1 คำตอบ ข้อคำถามประกอบด้วย ข้อคำถามเชิงบวก 8 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 2 ข้อ รวมทั้งสิ้น 10 ข้อ

ส่วนที่ 5 การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ คือ สามารถทำได้ ไม่แน่ใจ และไม่สามารถทำได้ โดยให้ผู้ตอบเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองเพียง 1 คำตอบ ข้อคำถามประกอบด้วยข้อคำถามเชิงบวก 9 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 2 ข้อ รวมทั้งสิ้น 11 ข้อ

ส่วนที่ 6 พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง ไม่ปฏิบัติเลย โดยให้ผู้ตอบเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองเพียง 1 คำตอบ ประกอบด้วย ข้อคำถามเชิงบวก 10 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 2 ข้อ รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง มีการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและกำหนดตัวแปรที่ชัดเจน เลือกประเภทเครื่องมือวิจัยที่เหมาะสม ประกอบด้วย โปรแกรมการประยุกต์ทฤษฎี

แรงจูงใจในการป้องกันโรคต่อพฤติกรรมกำกัดอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ผู้ปลูกอ้อย พัฒนาเครื่องมือจากจิตตสมาทับซม⁽⁷⁾ ซึ่งประกอบด้วยการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. ชุดโปรแกรมสร้างแรงจูงใจเกี่ยวกับความรู้เรื่องการสร้างการรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การสร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช การสร้างความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ กิจกรรมรู้ไว้ใช้ว่า เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช กิจกรรมต้นอ้อยปัญหา ให้ความรู้อันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความเป็นพิษต่อร่างกายในการปลูกอ้อย และวิธีการป้องกันตนเองจากการปลูกอ้อย และเขียนปัญหาของตัวเองว่ามีอะไรบ้างที่ทำให้เสี่ยงต่อการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และปัญหาที่คิดว่าไม่สามารถปรับพฤติกรรมได้

2. วิดีทัศน์สถานการณ์ความรุนแรงของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช แนวโน้มของอันตรายที่เกิดจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และผลกระทบจากการมีพฤติกรรมกำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากสภาเกษตรกรแห่งชาติ⁽⁸⁾

3. วิดีทัศน์อันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความเป็นพิษต่อร่างกาย และสุขภาพผู้วิจัย บรรยายจากคลิปวิดีโอจากพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินงานวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยมีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์

2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและความตรงในเนื้อหา (content validity) เพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence; IOC) พิจารณาให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนนเท่ากับ +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงตามจุดประสงค์ ให้คะแนนเท่ากับ -1 เมื่อแน่ใจว่าไม่ตรงตามจุดประสงค์

ให้คะแนนเท่ากับ 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงตามจุดประสงค์หรือไม่ใช่ เกณฑ์พิจารณาค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.00 มีความเที่ยงตรงสูงถือว่าเป็นข้อสอบถามที่มีความสอดคล้อง หากค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ต้องปรับปรุงก่อนนำไปทดลอง⁽⁹⁾ ตรวจสอบหาค่าความเที่ยง (reliability) ของเครื่องมือต่อไป ซึ่งได้ค่า IOC ของแบบสอบถามการรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและพฤติกรรมกำกัดอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชรายข้อได้ค่าอยู่ในช่วง 0.66-1.00

3. นำเครื่องมือไปทดสอบ โดยนำไปทดลองกับกลุ่มเกษตรกร ตำบลบ้านลาด อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ในด้านของสภาพพื้นที่ ลักษณะการทำงาน ภาษาและวัฒนธรรม จำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาความเที่ยง (reliability) โดยการนำคะแนนในส่วนของการรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมกำกัดอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยการวิเคราะห์หาค่า Cronbach's alpha coefficient เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีคุณภาพโดยค่าความเที่ยงยอมรับได้ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป⁽¹⁰⁾

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปกำหนดความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด เปรียบเทียบคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติ Chi-square

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ย การรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การสร้างการรับรู้ในความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตาม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (two-way repeated measure ANOVA)

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของค่าคะแนนเฉลี่ย การรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การสร้างการรับรู้ในความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มเปรียบเทียบในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามโดยใช้วิธี Bonferroni

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอเอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ เลขที่ 47/2567 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิในพื้นที่ เพื่อแจ้งถึงวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย และชี้แจงเรื่องสิทธิของกลุ่มตัวอย่างขอความร่วมมือเป็นลายลักษณ์อักษรในการยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยตามความสมัครใจ ข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างจะเก็บเป็นความลับ จะไม่ระบุชื่อหรือที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง จะทำลายข้อมูลภายใน 1 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว โดยเปิดเผยข้อมูลทางวิชาการในภาพรวมเท่านั้น หากโปรแกรมนี้มีประสิทธิภาพ หลังสิ้นสุดงานวิจัยผู้วิจัยจะนำโปรแกรมไปใช้กับกลุ่มควบคุมเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มทดลองส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีพื้นที่ปลูกอ้อยน้อยกว่า 15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 43.3 และมีการปลูกอ้อยอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 76.7 กลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีพื้นที่ปลูกอ้อยจำนวน 15-30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.7 และมีการปลูกอ้อยอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 73.3 การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชกลุ่มทดลอง มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชชนิดสารกำจัดวัชพืช คิดเป็นร้อยละ 100.0 ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในช่วงเช้า คิดเป็นร้อยละ 96.7 และมีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชในปริมาณตามที่ฉลากกำหนด คิดเป็นร้อยละ 83.3 กลุ่มเปรียบเทียบทุกคนใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชชนิดสารกำจัดวัชพืช คิดเป็นร้อยละ 100.0 และใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในช่วงเช้า คิดเป็นร้อยละ 100.0 และมีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชในปริมาณตามที่ฉลากกำหนด คิดเป็นร้อยละ 70.0 การใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่ใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 96.7 และส่วนใหญ่ใช้เสื้อแขนยาวคิดเป็นร้อยละ 93.3 กลุ่มเปรียบเทียบทุกคนใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 100 และส่วนใหญ่ใช้เสื้อแขนยาว คิดเป็นร้อยละ 96.7 อาการหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช กลุ่มทดลองส่วนใหญ่ไม่มีอาการหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 86.7 และอาการที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่คือ อาการเวียนศีรษะคิดเป็นร้อยละ 10.0 กลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่ไม่มีอาการหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 73.33 และอาการที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่คือ อาการเวียนศีรษะคิดเป็นร้อยละ 13.3 การเข้าถึงสารเคมีกำจัดศัตรูพืช กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชคือ ชื่อที่ร้านจำหน่ายสารเคมีทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 96.7 และมีการเข้าถึงสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในระดับง่าย คิดเป็นร้อยละ 86.6 กลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชคือ ชื่อที่ร้านจำหน่าย สารเคมีทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 86.7 และมีการเข้าถึงสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ในระดับง่าย คิดเป็นร้อยละ 80.0 การได้รับข้อมูลข่าวสาร กลุ่มทดลองส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ได้รับการฝึกอบรมในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 76.6 และมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่เกษตร คิดเป็นร้อยละ 73.3 กลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ได้รับการฝึกอบรมในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 73.3 และมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่เกษตร คิดเป็นร้อยละ 66.7

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ย

การรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ระยะเวลาก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (two-way repeated measure ANOVA)

ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรงการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองและระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรง การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังตารางที่ 1

ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังตารางที่ 2

ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองและระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังตารางที่ 3

ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองและระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังตารางที่ 4

การทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่แตกต่างกัน หลังการทดลอง และระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n=30)		Mean difference	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
การรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช						
ก่อนการทดลอง	24.37	3.221	24.57	3.339	-0.200	0.814
หลังการทดลอง	27.33	2.397	23.23	2.909	4.100	<0.001*
ระยะติดตามผล	27.87	2.255	23.17	2.841	4.700	<0.001*

* $p < 0.05$

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n=30)		Mean difference	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช						
ก่อนการทดลอง	25.13	3.812	23.93	3.876	1.200	0.232
หลังการทดลอง	27.80	2.219	25.07	2.333	2.733	<0.001*
ระยะติดตามผล	27.13	2.529	25.03	2.100	4.167	0.002*

* p<0.05

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n=30)		Mean difference	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช						
ก่อนการทดลอง	24.87	4.175	23.40	3.470	1.467	0.144
หลังการทดลอง	28/03	1.751	14.87	3.655	3.166	<0.001*
ระยะติดตามผล	28.40	1.993	24.20	4.080	4.200	<0.001*

* p<0.05

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n=30)		Mean difference	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช						
ก่อนการทดลอง	26.23	2.430	25.97	2.470	0.267	0.675
หลังการทดลอง	28.60	4.082	24.63	4.098	3.967	<0.001*
ระยะติดตามผล	29.33	3.219	24.13	3.875	5.200	<0.001*

* p<0.05

การป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังตารางที่ 5

สรุป

กลุ่มเปรียบเทียบที่ไม่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรคต่อพฤติกรรมกำจั ดศัตรูพืช จะไม่มีกระบวนการสร้างการรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมกำจั ดศัตรูพืช ซึ่งทำให้ค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร หลังทดลอง 2 สัปดาห์ และในระยะติดตามผล 10 สัปดาห์ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวังในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปจากการดำเนินการศึกษาโปรแกรมการประยุกต์ ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกัน โรคต่อพฤติกรรมกำจั ดศัตรูพืช

อันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีผลต่อพฤติกรรม การป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของ เกษตรกร กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมจะมีพฤติกรรม ไปในทางที่ดีขึ้น ส่วนในกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้รับโปรแกรมนั้น มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกำจั ดศัตรูพืชไปในทิศทางที่ลดลง ซึ่งต่อไปหาก ยังไม่มีการจัดกระทำหรือใส่โปรแกรมการประยุกต์ทฤษฎี แรงจูงใจในการป้องกันโรคต่อพฤติกรรมกำจั ดศัตรูพืชของ อันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชลงไปในกลุ่มนี้ เมื่อเวลาผ่านไปกลุ่มที่ไม่ได้จัดกระทำจะมีคะแนนลดลงเรื่อยๆ และจะส่งผลต่อการปฏิบัติตัวในการป้องกันอันตราย จากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในทางที่ไม่ดีได้อีกในอนาคต

วิจารณ์

พฤติกรรมกำจั ดศัตรูพืช ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีการเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดี โดยคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองและ ในระยะติดตามผล ค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรการรับรู้ ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความคาดหวัง ในประสิทธิผลของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการรับรู้ในความสามารถของตนเองในการ ป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชยังคงสูงกว่า ก่อนการทดลอง ส่งผลทำให้พฤติกรรมกำจั ดศัตรูพืช

ตารางที่ 5 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกำจั ดศัตรูพืชป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n=30)		Mean difference	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
การรับรู้ความรุนแรงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช						
ก่อนการทดลอง	28.13	3.598	27.76	3.883	0.367	0.706
หลังการทดลอง	29.97	3.978	26.83	2.913	3.133	0.001*
ระยะติดตามผล	30.20	3.220	26.13	2.897	4.066	<0.001*

* $p < 0.05$

จากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า ก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับการศึกษาของซอร์คัตต์ ผิวเกลี้ยง และพรสุข หุ่นนิรันดร์⁽¹¹⁾ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากพ่อค้า ขยายสารเคมี ร้อยละ 81.6 และได้รับคำปรึกษาจากผู้จำหน่าย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ร้อยละ 62.1 จากการศึกษาดังกล่าว บุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องควรจะให้คำแนะนำแบบ เชิงรุก เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรมีการป้องกันตนเองจาก สารกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ เบญจมาศ ทองมาก⁽¹²⁾ ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรม แรงจูงใจร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการใช้สารเคมี-กำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการทดลอง กลุ่มทดลองมี แรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ ความรุนแรง ความคาดหวังในความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในประสิทธิภาพของการตอบสนอง และการ ปฏิบัติตัวในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมี-กำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรดีขึ้นกว่าก่อนทดลองอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า แรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงสนับสนุนทางสังคม และ แรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการ ปฏิบัติตัวในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัด-ศัตรูพืชของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการ ประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรคต่อพฤติกรรม การป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมี-กำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรม จะมีพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ส่วนในกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้ รับโปรแกรมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการป้องกัน อันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไปในทิศทางที่ลดลง และพฤติกรรมป้องกันการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (pesticide protective behaviors; PPBs) ของกลุ่ม-ตัวอย่างก่อนทดลอง พบว่า ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่มีพฤติกรรม ป้องกันการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่มีความ-แตกต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์ภายในกลุ่มควบคุม พฤติกรรม

การป้องกันการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลัง การทดลองไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในขณะที่กลุ่มทดลอง พบว่า หลังหลังการทดลอง มีระดับพฤติกรรมการป้องกัน การสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น และมากกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ผลประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพจากการสัมผัสสาร-เคมีกำจัดศัตรูพืช ใช้ค่าอ้างอิงจากค่าระดับเอนไซม์โคลีน-เอสเตอเรสของอาสาสมัครสุขภาพดี สอดคล้องกับผลงาน วิจัยของศิริพรรณ นาคน้อย และคณะ⁽¹³⁾ เมื่อวิเคราะห์ ความเสี่ยงทางสุขภาพ พบว่า หลังหลังการทดลอง กลุ่ม-ทดลองมีระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสในเลือดสูงขึ้น กว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มควบคุม พบว่า หลังการ ทดลอง มีค่าระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสลดลงกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนายนิมิตร จรัสสุริยสกุล สาธารณสุข-อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ที่สนับสนุนการศึกษาวิจัยเรื่องผล ของโปรแกรมทฤษฎีแรงจูงใจในการส่งเสริมสุขภาพและ ป้องกันโรคต่อพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในพื้นที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัวน้อย อำเภอ-เกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ประจำปี 2568 ขอขอบคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำ-ชุมชนทั้ง 10 หมู่บ้าน กำนันตำบลหนองบัวน้อย และ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่สนับสนุน ให้มีการจัดการประชุมวางแผนการดำเนินงานการส่งเสริม-สุขภาพและป้องกันโรคต่อพฤติกรรมการป้องกันอันตราย จากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย และประชุมสรุปผลการดำเนินงานทำให้มีแนวทางการ ดำเนินงานอย่างชัดเจน ขอขอบคุณผู้ช่วยสาธารณสุข อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริม-สุขภาพตำบลหนองบัวน้อยทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการ ดำเนินการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย ทำให้การวิจัย สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. รายละเอียดภาวะเศรษฐกิจการเกษตร [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 14 ต.ค. 2568]. แหล่งข้อมูล: <http://www.oae.go.th/view/รายละเอียดภาวะเศรษฐกิจการเกษตร/28911/TH-TH>
2. คลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. โรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 3 มิ.ย. 2568]. แหล่งข้อมูล: <https://hdcservice.moph.go.th/hdc/main/index.php>
3. กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. รายงานประจำปี 2562 กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม: การจัดการของจังหวัดในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค. กรุงเทพมหานคร: อักษรกราฟฟิคแอนดดีไซน์; 2563.
4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ. ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ Health Data Center (HDC) ระดับจังหวัด [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 3 มิ.ย. 2568]. แหล่งข้อมูล: <https://hdc.moph.go.th/cpm/public/main>
5. สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอาชีพและผู้ได้รับผลกระทบจากมลพิษสิ่งแวดล้อม ประจำปี พ.ศ. 2560-2564. นนทบุรี: สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม; 2560.
6. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัวน้อย. รายงานประจำปี 2567: เอกสารรายงานผลการปฏิบัติงานอาชีวอนามัยแบบอส 1-3 ประจำปี 2567. ชัยภูมิ: พัฒนาสื่อการเรียนการสอน; 2567.
7. จิตติมา ทับชม. ผลของโปรแกรมการประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคต่อพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชของเกษตรกรไร่อ้อย. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ 2557;11:50-69.
8. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์สภาเกษตรกรแห่งชาติปี 2568-2573 [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 1 ต.ค. 2568]. แหล่งข้อมูล: <https://www.nfc.or.th/content/category/masterpiece/masterpiece>
9. บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยสำหรับครู. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์; 2546.
10. ประรณณา ทัดเทียมพงษ์. ความรู้และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัด ศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว: กรณีศึกษาตำบลคูย์บ้านโอง อำเภอพารานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2565;4:90-150.
11. ขจรศักดิ์ ผิวเกลี้ยง, พรสุข หุ่นนิรันดร์. การพัฒนารูปแบบการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพ และความปลอดภัยจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ 2565;7(5):158-74.
12. เบญจมาศ ทองมาก. ประสิทธิภาพของโปรแกรมแรงจูงใจร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา; 2560. 75 หน้า.
13. ศิริพรรณ นาคน้อย, อรรวรรณ แก้วบุญชู, ทศนีย์ รวีวรกุล, กิตติพงษ์ หาญเจริญ, อัจฉรา เดชขุน. ผลของโปรแกรมป้องกันการรับสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต/คาร์บาเมตต่อพฤติกรรมป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช ระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสในซีรัม และค่า SDPTG aging index ในชวานาไทย จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารพิษวิทยาไทย 2560;32(2):41-60.

The Effect of Motivation Theory Program for Health Promotion and Disease Prevention on Pesticide Hazard Prevention Behavior of Sugarcane Farmers in Nong Bua Noi Subdistrict Health Promotion Hospital, Kaset Sombun District, Chaiyaphum Province

Chusri Somkhamsri

Nong Bua Noi Subdistrict Health Promoting Hospital, Kaset Sombun District, Chaiyaphum Province, Thailand

Abstract

This research employed a quasi-experimental design to study the effect of a health promotion and disease prevention motivational theory program on pesticide hazard prevention behaviors among sugarcane farmers in the Nong Bua Noi Sub-district Health Promotion Hospital area, Kaset Sombun District, Chaiyaphum Province. The samples was divided into two groups: an experimental group and a comparison group, selected using purposive sampling. The experimental group consisted of 30 participants, and the control group 30 participants. Data were collected using questionnaires covering general information, perceived severity of pesticide use, perceived risk of pesticide exposure, expectations regarding the effectiveness of pesticide hazard prevention, perceived self-efficacy in pesticide hazard prevention, and pesticide hazard prevention behaviors. Data were analyzed using two-way repeated measures ANOVA. The results showed that after the intervention, the experimental group had higher average scores for perceived pesticide severity and perceived risk of pesticide exposure. The expected effectiveness of pesticide hazard prevention, perceived self-efficacy in pesticide hazard prevention, and pesticide hazard prevention behaviors showed statistically significant differences ($p < 0.01$) in the experimental group after the intervention and during the follow-up period compared to before the intervention. This indicates that the program applying the motivational theory of health promotion and disease prevention to sugarcane farmers' pesticide hazard prevention behaviors over a 10-week period can significantly improve the mean scores of farmers' pesticide hazard prevention behaviors, representing a positive change in farmers' pesticide hazard prevention behaviors.

Keywords: motivation theory; health promotion; harm prevention behavior; pesticides